

Gelezen

Een actueel boek over ons geloof

A.N. Hendriks

Al enige tijd wacht een fraai boek op aandacht in ons blad. We staan voor de opgave om ons algemeen christelijk geloof in rapport met onze moderne tijd opnieuw te verwoorden. Er is een rijke traditie wat betreft de leer, waarvan we in confessies en dogmatische handboeken de neerslag vinden.

Maar een nieuwe tijd vraagt in veel opzichten om andere woorden. Wat dit laatste betreft, heeft de gereformeerde theologie best wat in te halen. Ik heb begrepen dat men aan onze TU in Kampen daar oog voor heeft en probeert iets aan te doen.

Een belangrijke bijdrage daarin is het Handboek dat enige tijd geleden verscheen onder redactie van Alister McGrath en Jan Hoek. De eerste is hoogleraar historische theologie aan de Universiteit van Oxford, terwijl de tweede onder anderen als hoogleraar verbonden is aan de Protestantse Theologische Universiteit te Kampen en aan de Evangelische Theologische Faculteit te Leuven.

Het Handboek behandelt in zes hoofdstukken de grote thema's van het christelijke geloof: God, Jezus Christus, onze verlossing, de kerk en de hoop die wij mogen hebben. Het doet dat met een team van auteurs (o.a. met medewerking van James I. Packer) en op een aansprekende en soms verrassend nieuwe manier. Daarbij heeft het in de Nederlandse vertaling aan actualiteit nog gewonnen doordat professor Hoek steeds weer bij de verschillende hoofdstukken een link legt naar wat er in Nederland theologisch aan de orde is; en zo zorgt hij voor wat lokale kleur.

Het geloof

In het kader van deze korte bespreking kan ik slechts enkele dingen uit de rijke inhoud van dit Handboek noemen. John Stackhouse schrijft op heldere manier over de vraag: Wat is geloof? Hij laat zien dat volgens de Schrift 'vertrouwen' hier het sleutelwoord is dat onlosmakelijk verbonden is met 'doen'. Vertrouwen dat niet in daden wordt omgezet, is een holle frase. Al spraken de oude kerk en de Reformatie over 'de leer' van het geloof, nooit was het de bedoeling die leer te beperken tot een intellectuele overtuiging zonder diepe betrokkenheid. Daarin ging men in het spoor van Paulus en Jakobus, ook wanneer dezen elk een eigen accent leggen.

De Bijbel kent geen 'goedkope genade': het christelijke geloof is geen geloof zonder werken. Het vertrouwen op God en zijn Woord leidt tot heiligheid, een heiligheid die niet alleen morele gehoorzaamheid inhoudt, maar ook een liturgische reactie in aanbidding.

Ons vertrouwen op God rust in de trouw die Hij heeft betoond. In de geschiedenis van Israël, maar vooral in de opstanding van Jezus Christus. Al blijven er vele vragen, bijvoorbeeld het probleem van het kwaad, God heeft ons redenen genoeg gegeven om te geloven en voor de toekomst Hem te vertrouwen.

Over de daden van God spreekt de heilige Schrift. Stackhouse breidt de inspiratie uit tot heel het proces waarin wij de Bijbel hebben gekregen. Dit proces stond onder supervisie van de Heilige Geest. Al beschikken wij niet over de originele handschriften en moeten wij het doen met kopieën van kopieën, we kunnen er (door de zorg van de Geest) van uitgaan dat onze bijbels betrouwbaar zijn als het Woord van God.

Ik teken aan dat ik dit laatste wel wat erg royaal van Stackhouse vind. De ene bijbelvertaling is de andere niet! De vragen die bijvoorbeeld bij de NBV te stellen zijn, onderstrepen dit. Graag geef ik door wat Hoek zegt tegenover de *litteraire* benadering van het Oude Testament: ‘Niet het verhaal maakt geschiedenis, maar de geschiedenis heeft het verhaal gemaakt. Wie zich terugtrekt uit de geschiedenis op het verhaal, past een onaanvaardbare reductie toe’ (p. 39). Het komt mij voor dat wat Gerald Bray schrijft over het scheppingsverhaal in Genesis 1, zich moeilijk hiermee verdraagt: ‘Volgens sommige christenen moet dit letterlijk worden opgenomen, maar de meesten zien het als een vereenvoudigde weergave van een langdurig en ingewikkeld proces’ (p. 72).

Jezus

Peter Walker geeft een prachtig hoofdstuk over onze Redder. Hij laat zien hoe de vier evangeliën elk op een eigen manier over Jezus spreken en elkaar uiteindelijk aanvullen. We krijgen zo geen platte foto, maar ‘een driedimensionaal portret van een echt persoon’. Walker meent dat een van de grootste verschillen tussen de synoptische evangeliën en dat van Johannes hierin bestaat: ‘De synoptische evangeliën houden zich met opzet op de vlakke door wel aanwijzingen over Jezus’ identiteit te geven, maar ook rekening te houden met de lezer die vanaf een afstand naar Hem kijkt. Johannes kon dat gewoonweg niet: zijn verhaal is dat van iemand die Jezus van dichtbij kende en zijn geheim nu aan de hele wereld bekend wil maken’ (p. 149).

Het lijkt me een te sterke contrastering. De synoptische evangeliën spreken mogelijk gedempter over Jezus’ ware identiteit (Gods eigen Zoon!), maar ze getuigen er wel van! Walker benadrukt terecht dat we Jezus in de eerste plaats moeten verstaan tegen de achtergrond van het Oude Testament en in de context van het Palestijnse jodendom uit de eerste eeuw. We gaan dan beter begrijpen wat een verrassing het was dat de Messias Gods Zoon bleek te zijn en waarom Hij zo sprak over het koninkrijk van God.

Het doet goed dat Walker afrekenet met de fabel dat de oude kerk Jezus tot Gods Zoon gemaakt heeft. Het nieuwtestamentisch getuigenis is al heel vroeg opgeschreven en laat zien dat de apostelen van het allereerste begin verkondigen dat Jezus de Zoon van God is.

De kerk

Ik was benieuwd hoe er in dit Handboek over de kerk gehandeld wordt. Christopher Wright neemt dat voor zijn rekening. Ook hij schrijft een leerzaam verhaal. Merkwaardig is het dat hij de kerk als volk van God laat beginnen bij *Abraham*. Ik ben het meer eens met onze Catechismus die belijdt dat Christus zijn kerk vergadert ‘van het begin van de wereld’ (antw. 54). Er was reeds een volk van God vóórdat de Here met Abraham verderging!

Fraai is het wanneer Wright vanuit Genesis de kerk typeert als een gemeenschap van zegening, geloof en gehoorzaamheid. ‘Als gemeenschap ervaart zij Gods rijke *zegening* niet alleen, maar krijgt ook de opdracht om anderen tot zegen te zijn. Die gemeenschap leeft uit het *geloof* in de belofte van God en maakt dat geloof waar door praktische en soms opofferingsgezinde *gehoorzaamheid*’ (p. 211).

De christelijke kerk is niet in de plaats van Israël gekomen, maar ligt in het verlengde van Israël. Paulus bevestigt in Romeinen 11 de doorgaande lijn van Israël naar de kerk: er is maar één olijfboom, één verbondsvolk dat God toebehoort in de hele geschiedenis.

Metaforen als ‘kudde’ en ‘lichaam’ en ook eigenschappen als ‘heilig’ en ‘uitverkoren’ slaan niet alleen op de ‘algemene’ kerk, maar evenzeer op de plaatselijke gemeente. We mogen van een ‘onzichtbare’ kerk spreken wanneer we dat maar zorgvuldig doen: God alleen kent de zijnen. Hij alleen weet wie er werkelijk bij de kerk horen.

Maar deze ‘onzichtbare’ kerk is niet de enige echte kerk. Het Nieuwe Testament bedoelt met ‘kerk’ daarvoor te vaak gewoon de plaatselijke gemeente.

Als het gaat over het *herkennen* van ‘de ware kerk’, noemt Wright het erkennen van de Drie-eenheid, Jezus als Heer en Christus, de viering van doop en avondmaal, en het missionaire. Ik miste hier de bediening van de tucht, die mijns inziens ook een wezenlijk kenmerk van de kerk is.

Ten slotte

Ik moest veel laten liggen. Maar wat ik noemde, wil uitnodigen om dit Handboek te lezen. Het is laagdrempelig, zonder oppervlakkig te worden. Graag had ik een apart hoofdstuk gezien over het *verbond*, dat helaas in prediking en evangelische geloofsbeleving al minder aandacht krijgt. Ik raad predikanten met name aan dit boek door te werken, ze kunnen er veel aan hebben voor de catechismusprediking. De hoofdsom van de christelijke leer wordt weer eens op een frisse manier uiteengezet, terwijl moderne dwalingen en stromingen ter sprake komen.

Een bloemlezing van christelijk gedachtegoed uit de kerkgeschiedenis, een Begrippenlijst en prachtige illustraties verrijken het geheel.

Wie kritisch-sympathetisch leest, kan veel bijleren!

N.a.v.: Alister McGrath en Jan Hoek (red.),

Handboek Christelijk Geloof, Boekencentrum, Zoetermeer, 2008, ISBN 978 90 239 2232 2, 352 pag., prijs € 34,50